

*МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ*

*ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ІМЕНІ АКАДЕМІКА В. ЛАЗАРЯНА*



**МАТЕРІАЛИ**

**VIII Міжнародної наукової конференції  
«АНТРОПОЛОГІЧНІ ВИМІРИ  
ФІЛОСОФСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

**МАТЕРИАЛЫ**

**VIII Международной научной конференции  
«АНТРОПОЛОГИЧЕСКИЕ ИЗМЕРЕНИЯ  
ФИЛОСОФСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ»**

**PROCEEDINGS**

**of the 8 International Scientific Conference  
«ANTHROPOLOGICAL MEASUREMENTS  
OF PHILOSOPHICAL RESEARCH»**

**18 - 19 КВІТНЯ**

**ДНІПРО 2019**



**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

**Дніпровський національний університет  
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна**

---

**КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ І СОЦІОЛОГІЇ**

**МАТЕРІАЛИ**  
**8ої Міжнародної наукової конференції**  
**«АНТРОПОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ФІЛОСОФСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

**МАТЕРИАЛЫ**  
**8ой Международной научной конференции**  
**«АНТРОПОЛОГИЧЕСКИЕ ИЗМЕРЕНИЯ ФИЛОСОФСКИХ**  
**ИССЛЕДОВАНИЙ»**

**PROCEEDINGS**  
**of the 8th International Scientific Conference**  
**«ANTHROPOLOGICAL MEASUREMENTS OF PHILOSOPHICAL**  
**RESEARCH»**

**18.04 – 19.04.2019**

Дніпро – 2019

УДК 11/.14 : 572  
ББК Ю 216

**Редакційна колегія:**

Хміль В. В., д-р філос. наук  
Варшавський О. П., канд. філос. наук  
Малівський А. М., канд. філос. наук  
Колесникова Т. О., канд. наук  
із соціальних комунікацій, с.н.с.

A 72

Антропологічні виміри філософських досліджень [Текст] : матеріали 8-ої міжнародної наукової конференції, Дніпро, 18-19 квітня 2019 р. – Д.: ДНУЗТ, 2019. – 104 с.

У збірнику представлені матеріали 8ої міжнародної наукової конференції «Антропологічні виміри філософських досліджень», яка відбулася 18-19 квітня 2019 року в м. Дніпро, Україна.

Висвітлюються та осмислюються нові грані людського існування на початку нового тисячоліття. Окрема увага зосереджується на формах їх оприявлення та рефлексії у філософії науки, техніки, мови.

Збірник призначено для співробітників науково-дослідних організацій, наукових, науково-педагогічних та інженерних працівників, докторантів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів.

- © Хміль В. В. та ін., укладання, 2019
- © Вид-во кафедри філософії і соціології  
Дніпров. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад.  
В. Лазаряна,  
редагування, оригінал-макет, 2019

## ПРОБЛЕМНИЙ АРЕАЛ ФІЛОСОФСЬКОЇ АНТРОПОЛОГІЇ В ЕПОХУ ПОСТМОДЕРНУ: ПРОТИРІЧЧЯ І ПАРАДОКСИ НОМО POSTMODERNUS

*Костючков С. К., Херсонський державний університет (Херсон)*

XXI століття характеризується стрімкістю, мінливістю і стохастичністю соціальних, політичних і економічних процесів суспільного життя. Реальність стрімко змінюється, ампліфікуючи простір невизначеності та непередбачуваності, провокуючи прояви потужних контртенденцій в усіх сферах суспільного життя та дестабілізуючи впорядковані системи, збільшує кількість ймовірних сюжетів, сценаріїв і варіантів розвитку майбутнього. Сучасна людина, буття якої обмежено жорстким «прокрустовим ложем» реального і віртуального, прагне різними засобами реалізувати віртуальне або віртуалізувати реальне. Розвиток постмодерного суспільства генерує не лише масштабні зміни в усіх сферах суспільного життя, але й певні дифракції світогляду, світорозуміння й світосприйняття людини, активізуючи процеси формування нової комунікаційної стратегії в глобальному суспільстві, що дає підстави говорити про своєрідність «людини постмодерної» (homo postmodernus).

Як ми зазначали у своїх попередніх дослідженнях, зафіксована в постмодерному дискурсі «...фінальність людського буття підтверджується також його історичною детермінованістю – постмодернізм не скасовує поділу часу на минуле (потенційне), сьогодення (актуальне) і майбутнє (перпетуальне) – він змінює ступінь їх переважання. У «домодерному» (традиційному) суспільстві минуле панувало над сьогоденням і майбутнім, суспільний розвиток будувався на дотриманні законів, звичаїв і традицій минулого. Модерне (індустріальне) суспільство вірило в нескінченні можливості розуму, його прогностичні можливості, створювало сміливі футуристичні проекти, ідеалізувало майбутнє відносно сьогодення й минулого. Постмодерне (постіндустріальне) суспільство стверджує домінування теперішнього як над минулим, так і над майбутнім» [Kostyuchkov S. K. Different human images and anthropological colissions of post-modernism epoch: biophilosophical interpretation. Anthropological measurements of philosophical research. 2018. №13. P. 104].

Є підстави стверджувати, що в епоху постмодерна зникають усі відмінності, нюанси та напівтони: все стає можливим, зникає межа між неправдивим та істинним, ефемерним та етернальним, сакральним і профанним, евентуальним і перпетуальним, ситуативним і перспективним, цінним і

малозначущим. За подібних умов людина мала би позбутись «хімер» моральності – немає меж між «опозитами» – відсутні муки вибору; «Немає людей аморальних, є люди з гнучкою мораллю!» – характеризуючи себе, з гордістю промовляє Хевіланд Таф, герой роману Джорджа Мартіна «Зберігачі». Для homo postmodernus усе доступно – людина перестає бути проблемою для себе, оскільки реальною є можливість «грати» в будь-який спосіб життя з максимально широким діапазоном забарвлень та визначеностей: соціальних, політичних, економічних, культурних, моральних, релігійних, гендерних. Втім, подібні висновки виглядають дещо поспішними – як бачиться, саме в епоху постмодерна людина є проблемою не тільки для себе самої (за Е. Фромом), але й для оточуючого природного світу й техносфери – світу, створеного розумом людини та над яким вона неупинно втрачає контроль. Пластичність критеріїв вибору homo postmodernus парадоксально звужує межі для самовизначення, яке набуває характеристик асимптотичного насичення – максимальні зусилля призводять до мінімальних результатів.

Культура постмодерна є орієнтованою на амбівалентність, гру сенсів, стохастичність та евентуальність; філософія постмодерна, акцентуючи увагу на транзитивному і неоднозначному характері епохи, імпліцитно заперечує усталені в модерні патерни людського мислення, світосприйняття та існування. Філософська антропологія актуалізує уявлення про постмодерну людину в природничо-наукових напрямках психології, зокрема – рефлексології, у соціобіології, біхевіоризмі, необіхевіоризмі, а також у соціологічних і соціально-психологічних рольових концепціях особистості. Модерн характеризується, перш за все, непередбачуваними ризиками, трансформацією особистого, суспільними флуктуаціями, посттрадиціоналізмом, у той же час постмодерн набуває визначальних рис стійкої рефлексивності, необхідністю постійного вибору з широкого діапазону нерідко контрадикторних і знакозмінних альтернатив.

Підкреслимо, що в різні періоди розвитку цивілізації людством робилися, з різним ступенем успіху, спроби віднайти відповіді на питання про місце та роль людини в світі, її походження, історичну місію, планетарне призначення, сенс існування, а також про те, яким чином минуле, теперішнє й майбутнє зумовлюють характеристики буття людини, ступінь її взаємопов'язаності з собою, Богом, оточуючим світом, визначаючи межі особистісного вибору. Кожна історична епоха, намагаючись сформувати ставлення до людини, продукувала відповідні антропологічні теорії, які з різних ракурсів висвітлювали сутність людини, механізми засвоєння нею соціальних норм і

ролей, дослідження процесів соціалізації, формування її соціальних ролей, моральних установок, ціннісних орієнтирів, утвердження соціального й національного характеру людини як члена суспільства, котрий ототожнює себе з його символами.

Втім, так само як різного роду універсальні концепції, легітимуючи людське мислення, заперечують постмодерн, антропологія імпліцитно «дистанціюється» від свого начебто ініціального права на дистинкцію сутності особистості та індивіда: в подібному контексті евристичні перспективи філософської антропології набувають реальних обрисів полівалюативності та інсингулярності. Необхідно зазначити, що вельми широкий спектр дефініційних характеристик людини, що сформувався протягом ХХ-ХХІ ст., зокрема – homo consumer (людина-споживач), homo digitalis (людина цифрова), «одномірна людина», «людина збанкрутіла», «людина, котра грає», homo viator (людина подорожня), «людина відпочиваюча», «людина, котра біжить», «постлюдина» тощо, є відображенням реального антропокультурного процесу виникнення нових рис homo postmodernus. Соціокультурний вимір людини фундується на соціально-філософські та загальнотеоретичні передумови, зокрема – уявлення про циклічність суспільного розвитку, ініціальну багатомірність і різноманіття явищ і процесів суспільного життя.

Відтак, варіативність критеріїв вибору способу і стилю життя для homo postmodernus парадоксально звужує межі для його самовизначення, глобально технологізоване та інформатизоване суспільство генерує все нові й нові протиріччя, якими характеризується буття людини. Людина епохи постмодерна безжально й із фанатичною наполегливістю намагається змінювати себе й оточуючий світ, не замислюючись, наскільки доцільними й результативними є ці спроби. Несповідимі шляхи homo postmodernus, які супроводжуються фантомами, підмінами, втратами, але й у той же час – сподіваннями, очікуваннями та надіями на майбутнє.

## **КАРТЕЗІАНСЬКІ МЕДИТАЦІЇ ЯК РЕФЛЕКСІЇ ПРО УМОВИ ЛЮДСЬКОЇ СВОБОДИ**

*Малівський А. М., Дніпровський національний університет  
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (Дніпро)*

Наша епоха карколомних змін в культурі супроводжується радикальним переосмисленням усталених уявлень про минуле. До форм увиразнення належить революція в декартознавстві, котра триває впродовж останніх